

Poštna
pavšalirana.

Uredništvo
in
upravnništvo
lista je
v Ljubljani
Breg št. 12.
Telefon 119.

Štev. 18.

V Ljubljani, 6. maja 1922.

Leto II.

Četrtletna na.

AVTONOMISTI

*Glavna uredništvo
Kraška ulica 1
Ljubljana*

Se izdaja
pol str. 350 D,
manjši soraz-
merno. — Pri
mailih oglasih
beseda 25 p.

Izhaja vsako soboto

Pismo iz Belgrada.

(Dopis.)

Maj, 1922.

Belgrad leži na hribu in gleda tja preko Save in Donave na prečansko ravnico. V preteklosti je bil branilec svojega ozadja — Srbije. Srbija je predvsem kmet. To kmečko ljudstvo sili s svojimi odvišnimi pridelki ven — v svet. To kmečko ljudstvo pridelava in priredi več kakor potrebuje za sebe. Zato je od nekdanj hotelo izvažati svoje prešiče, svojo ovčjo volno, svojo perutnino tja ven — na svetovni trg. Začetnik sedanja dinastije, Črni Jurij, odločen, hraber in odkrit mož, je bil trgovec; — na debelo je kupčeval s prešiči! Ker mu kupčija pod turškim gospodstvom ni uspevala, se je uprl, zbral nekaj svojih rojakov in započel se je boj s Turki, ki se je končal zmagoslavno. Z njim se je začela obnova srbstva. Srbija je bila vedno monarhistična; značilna pa je njena zgodovina vladarjev. Noben njen vladar ni končal srečno, izvenzemski nekdavni umrlega kralja Petra I., Osvoboditelja. Vsi so končali nesrečno, ali pa so bili pregnani iz dežele. O kralju Petru I. piše nemška revija „Sozialistische Monatshefte“ (Štev. 6—1912) sledeče: „Med evropskimi vladarji je bil ta mož izreden. Kot sin kmečkega kneza Aleksandra, ki so ga vrgli Obrenoviči, je živel od svojega 14. leta v prognanstvu. Vojaško se je izobrazil v vojni akademiji v Saint Cyr. V nemško-francoski vojni (l. 1870./71.) se je bojeval na strani Francozov kot dobrovoljec. Bil je vjet, pa je pobegnil, da se pod Bourbakiem bojuje dalje. V zahvalo zato, ga je Francija imenovala vitežom častne legije, ko je imel komaj 26 let.“ In tako dalje. — „V prognanstvu je našel pot do socializma. Prevedel je Saint Simona, Proudhona, Bakunina in Marxa. Svojemu demokratsko-socialističnemu idealu bi najbolj ustregel kot predsednik srbske republike po nasilni vladi Obrenovičev, vračajoč se v domovino. Toda republikanska ideja v Srbiji je bila še preslabotna. Peter je sprejel ponudeno mu kraljevsko krono, poskrbel pa je za demokratsko ustavo, ki mu ni dala več pravic, kot n. pr. predsedniku francoske republike. V sredi srbskega kmečkega ljudstva Peter svojih socialističnih idealov ni mogel uresničiti širše kot le v okvirju agrarnega socializma. Pospeševal je agrarno reformo v tem pravcu, da je zagotovil vsakemu Srbu del domače, dedovite zemlje, najmanj pa lastni dom.“ Itd.

Tako piše o ranjem kralju Petru glasilo inteligence v Nemčiji vladajoče socialne demokracije. Vse to je res. Peter Osvoboditelj je bil zaradi tega tudi prvi srbski vladar, ki je umrl doma v postelji. Sedanja srbski republikanci pripovedujejo, da za časa njegovega vladarstva ni bilo nobenih obsodb zaradi žaljenja veličanstva, razven dveh, s katerimi pa so bili združeni takšni primeri deliktov, ko bi pomiloščenje končne sodbe ne moglo izpremeniti.

Po svoji zemljepisni legi gleda Belgrad na prečanstvo kot levja taca. Ta šapa brani svoje pastirsko zaledje uspešno in zmagovito kot Rusija. Ali pa je morda ta lev pripravljen tudi za naskok? Kdo vé? Morda res prihaja nad staro zapadno Evropo nova, iztočna kultura! Obenem z Rusijo? Ta Belgrad, ki je kakor levja taca, grozi doli iz ulice

kneza Mihajla preko Kalimegdana, da udari na sremsko ravnico onstran Save. Ali pa preko Donave proti Madjarski! Ali pa, da pokoplje Hrvatsko? Tam daleč gori, prav na vrhu, obdani od hribov in planin, ki jih je videti iz hrvaškega Zagorja, pa žive Slovenci. Še nikoli v dosedanj zgodovini človeštva niso ravninci premagali gorjancev. Tu živi svoje posebno življenje svoj samonikel rod — slovenski narod.

Toda — nazaj. Belgrad se razvija kolosalno. V Ljubljani je v delu palača „Ljubljanske kreditne banke“. Verjemite mi, da je Ljubljana že danes vas napram razvijajočemu se Belgradu. Tu se zidajo sedaj še veliko večje palače in to zelo številne. Iz podrtij nekdanjih malih eno družinskih hiš se dvigajo palače, pravi „Wolkenkratzerji“, kakor v Čikagi. Sedaj je v delu do 1200 novih modernih stavb. Čujem pa, da se bo letos zidalo do 3000 novih palač, hiš in vil. Vse to velja ogromno denarja. Kje ga je vzel Belgrad? Tam — „preko“. Ljubljana, središče Slovenije, je že danes izven konkurence. Zagreb, upajo, da bodo gospodarsko podjarmili že v nekaj letih. To so „prečanske pare“, ki se stekajo tu doli. Zato je ves Belgrad za centralizem, pa bodi to demokrat, radikal, republikanec ali socialist. Vi se potegate za republiko? Pomislite, da imamo danes monarhijo, ki ji stoji na čelu kralj, kolikor toliko nevtralna osebnost. Proglasite republiko in na njenem vrhuncu bo ostal Pašič ali kdo izmed njegovih. Prišli boste iz dežja pod kap! Vi ne razumete, da kralj tu ne pomenja nič, vse pa tistih deset do dvajset rodbin, ki so že pred vojno vladale Srbijo, danes pa celo Eshaezijo. Žalostno je zlasti to, da mi pravzaprav nimamo demokratske monarhije, ampak oligarhijo, — družbo belgrajskih rodbin z omejeno zavezo — vzpričo katere so tudi prečanski ministri prave ničle. Nekaj kapitalističnih „porodic“ (rodbin) vlada nad celo državo. Te rodbine imajo popolnoma v svojih rokah zlasti dve grani državne uprave: vojsko in ministrstvo zunanjih zadev. Že to je dovolj in odločilno.

Morda sedaj razumete, da Belgrad vlada doma in nazven? Morda sedaj razumete, da Belgradu — kakršen je danes — ni nič ležeče na dobri in na pravni sigurnosti? Morda sedaj razumete, da leži v vsem tem turški kismet? Morda razumete, da tu pri nas ni Evrope v vašem pojmovanju? Morda razumete sedaj, da gre boj na življenje in smrt med zapadom in vzhodom? Morda razumete, da boste morali v dolgotrajno borbo za svoj obstanek?

Belgrad dela, zida, izdeluje svoje vezi. Krona mu bo jadranska železnica, izključno tekoča po srbskem ozemlju! Kateri Srb potrebuje potem še Hrvatov in Slovencev, ki sicer mejijo na morje, pa ne morejo do njega? Pastirji boste vi, tam gori. Zgolj odločna, nepomirljiva borba morda še lahko reši naš rod. Tu pa ne sme biti oklevanja, cincanja in slabotne politike. Zadnjič enkrat sem bral v vaših listih geslo: Smrt ali Jugoslavija! Res — smrt ali prava enakopravna, svobodna in demokratska Jugoslavija! Če vas je kaj hrabrih in brihtnih, započnite borbo! Dolga bo sicer, ampak pravična! Bog z Vami! A. S.

Politični pregled.

Slovensko republikansko stranko so ustanovili pred dvema tedni na Prištavi ob slovensko-hrvatski meji. Za načelnika nove stranke so navzoči zborovalci, katerih je bilo nad tisoč, izvolili dr. Novačana, znanega slovenskega pi-

satelja in izdajatelja lista „Naša Vas“. Ta list so proglasili za glasilo nove stranke. Kakor posnemamo iz zadnje „Naše Vasi“ je gibanje seglo tudi že na Kranjsko in so imeli republikanci prvi sestanek v Leskovcu pri Krškem.

Delitev slov. demokratske stranke.
Ker je podpisan zakon o razdelitvi države na oblasti, glasom katerega naj se tudi Slovenija razdeli na ljubljansko in na mariborsko okrožje, so se tudi demokratske razdelili na dve skupini: na ljubljansko in na mariborsko. Delitve seveda ni za zamenjati s kakšnim razcepom ali razkolom.

Proslava prvega maja se je vršila v celi Sloveniji mirno in v redu. Raznih alkoholnih izgrediv ni bilo nič več kot po navadi ob nedeljah. Pripoveduje se da je bilo med delavstvom opazati pri tej priliki precejšnje prevladanje komunistične struje nad socialno-demokratsko.

Parlamentarno delo miruje skoro popolnoma. Proračun za 2 meseca (takozvane „dvanaestine“) ima vlada v žepu, ameriško posojilo bo tudi kmalu podpisano, poslanci so mirni in pridni in zato se vlada lahko z vso vnemo pri-

pravlja na kraljevo poroko. Po poroki pa bodo vladali dalje kakor doslej, dokler bo kaj denarja.

Z genovske konference se je vrnil v Belgrad naš vnani minister dr. Ninčič. Časnikarjem je povedal, da uživa naša država na genovski konferenci od dne do dne večji ugled. Časnikarji so to veselo novico dali v liste.

Delo na genovski konferenci poteka zadnji čas, ako izvzamemo nekaj manjših prask med Francozi in Angleži, precej mirno. Za obnovo Evrope konferenca ne bo storila mnogo in se bo bržkone kmalu razšla. Sledile bodo še druge konference.

Pogajanja med Italijo in našo državo zaradi izpolnitve rapalske pogodbe so prišla na mrtvo točko. Odločiti bo morala Zveza narodov, kamor bi bila morala belgrajska vlada pogodbo že zdavnaj predložiti.

Dopis iz Maribora.

Od zelo ugledne strani smo prejeli sledeči dopis:

„Večina slovenskega naroda (ne „plemena“) je danes republikanskega mišljenja. Delavec, kmet, obrtnik in ostali pripadniki nižjih socialnih slojev uvidevajo, da je rešitev socialnih, gospodarskih in zunanje-političnih problemov mogoča edinole v jugoslovanski federativni (zvezni) republiki, v kateri bo odločala suverena volja zvezanih narodov, ne pa v centralistični monarhiji z navideznim parlamentarizmom. Vprašanje: Zakaj smo republikanci? je stavljeno, treba bo torej odgovoriti.

Ob preobratu je bila večina slovenskega naroda izrazito narodno-revolucionarna. Glavno primes tega razpoloženja pa je tvorila — socialno revolucionarna misel. Zakaj? Zato, ker na celem svetu ni bilo in ne bo narodne revolucije, ki ne bi obenem z narodno enakopravnostjo težila za socialnimi reformami v najširšem pomenu besede! Kdo je v večji meri pripomogel k polomu centralnih velesil: nemško-madžarsko nasilje napram slovanskim narodom ali tista pekoča zavest stotisočev siromakov, ki so se v strelskih jarkih borili za koristi vojnih liferantov, „šiberjev“ itd.! Toda pustimo to! Dejstva, da je bila večina slovenskega naroda po preobratu republikanskega mišljenja, ne more nihče utajiti.

Kdo je zakrivil, da se je to razpoloženje ohladilo in da ni prišlo do veljave v tistem usodnem času, ko so polagali „ljudski očetje“ fundament naše države — ustavo? Krivda leži na ramenih ljudskih voditeljev, ki so iz nerazumljive komoditete in brezbržnosti prešli preko prikrite in neprikrite ljudske volje na dnevni red. Vprašam vas: Kdo je bil v tistih dnevih, ko so izvestni ljudje trošili med ljudstvom tendenciozne brošure kakor: „Moji spomini“ (spisala dvorna dama grofica Larisch), „Ljubice Habsburžanov“ itd., v času, ko je gotovi del našega časopisja z neko pritajeno naslado priobčeval intimne slike in reminiscence iz življenja bivše dinastije, — kdo je bil takrat vnet zagovornik monarhistične vladavine? Mala peščica ljubljanskih ultranarodnjakov, ki so se v duhu že prištevali med kr. dvorne liferante, dvorne komornike, kronske svetovalce itd. Ljudstvu pa je vse to bilo tuje...

Prišla je ustavna borba in nastopili so veličastni dnevi „vstajenja“ belgrajskih porodičarjev. Intriga, umazana spletkarstvo, surovo preziranje zastopnikov manjšine, podkupovanje „poslancev“ s težkimi milijoni — v tej zadušljivi atmosferi belgrajske „skupštine“ se je porajala ustava tako zvane „ustavne“ in „parlamentarne“ monarhije Srbov, Hrvatov in

Slovencev. Slovenski poslanci, kolikor se jih ni posredno ali neposredno vdinjal porodičarjem, so započeli gigantsko borbo za pravice slovenskega naroda, a žal brez uspeha. Hrvatje, ki poznajo balkanske politične metode nekoliko bolj nego mi, so zapustili umazano torišče osebnih in profitorskih bojev, šli so med svoj narod in mu povedali, da se v Belgradu ne da prav ničesar doseči. Ker Belgrad ni maral poštenega sporazuma s Hrvati in Slovenci, si je porodica izbrala centralizem kot sredstvo za izmozgavanje „prisajedinjenih krajev“, kakor le prevečkrat imenujejo naše prečanske pokrajine.

Slovenci smo vse to motrili z bistrim očesom. Nobena koruptna afera nam ni ušla, pa najsi je bil udeležen minister sam ali zadnji carinski in policijski uradnik. Gledali smo zapostavljanje naših častnikov (s čimer pa ni rečeno, da smo militaristi), našega uradništva. S težkimi občutki smo zamenjevali štiri polnovredne „jugokrone“ za malovreden dinar, zaupali smo zagotovilom vlade, češ, da je v najkrajšem času pričakovati izplačevanja odvzetih 20%, z mirnostjo in potrpežljivo smo upali na dalekosežne socialne reforme, na ureditev agrarnih odnošajev in na rešitev množičnih vprašanj vojne dobe. Kaj smo doživeli? Velika razočaranja. Naši „salonrevolucionarji“ iz prevratne dobe so nam naznanjali konec militarizma, spravo med narodi, obnovo narodnega gospodarstva itd. in našla se je večina, ki je to verjela. Doživeli smo strašna razočaranja. Napovedana „demokracija“ se je spremenila v „oligarhijo“ porodice, na mesto mednarodnega zblizanja je stopil grabežljivi srbo-frankofilski imperializem, in frivolni Belgrad nas je celemu svetu v zasmeh postavil pred razpad našega gospodarstva.

Slovenija je danes izžeta kakor citrona. Kmetstvo ljudstvo nosi zadnje prihranke na davkarje. Naše vasi propadajo, ker kmet ne more zidati in ne popravljati. Delavec ječji pod pritiskom neznosne dragine. Boj za kosček kruha so mu onemogočili z izjemnimi zakoni. Reakcionarni velekapital se poslužuje bajonetov in militarizacije, ako izstradan železničar zahteva za svoje težko in odgovorno delo drobtinice z vladne mize. Obrt in industrija se zvijata v neznosnih mukah propadanja. Na tisoče revežev, vojnih vdov in sirot gladuje, invalidu s 100% delanezmožnostjo pa dajejo 150 K mesečne podpore... To je slika Slovenije, izpopolnjena z razpoloženjem, ki jo je v vseh njenih delih izzvalo zvišanje kraljeve civilne liste na 240 milijonov kron.

Iz navedenih razlogov smo — republikanci. V monarhiji, kakor je naša, se

boj za ljudske pravice **nikdar** ne bo obnesel, ker je skupina vladujočih klikarjev stalno v zaščiti vojaške kamarile in ker se krono izrablja v neumestne, čestokrat celo umazane politične intrige. Naš ideal je zvezna republika Slovenec, Hrvatov, Srbov in Bolgarov. Velika, kulturna, gospodarsko krepko razvita Jugoslavija, ki bo združila v svojem okrilju vse štiri narode, to je naš političen cilj, ne pa „močna (militaristična) država“, kakor jo pridigujejo tisti, ki so jo že davno prodali za svoje interese in jo degradirali na ponižujoče stališče francoske kolonije. V boj za republikansko federacijo Slovencev, Hrvatov, Srbov in Bolgarov! — Republikanec.“

Original dopisa — seveda brez podpisa — je vsakomur na vpogled. Dopis smo priobčili, kakršen je; izpustili smo le kratek odstavek, ki ga ne smatramo za posebno bistven del.

Da se pa izognemo neopravičenemu očitku demagogije in zapeljevanja, naj nam bo dovoljeno dopisu dostaviti nekaj lastnih opazk.

Danes ga menda ni v Sloveniji človeka, ki **načelno** ne bi bil republikanec. **Načelno**, pravimo. Čisto drugačna pa je stvar, če kdo pričakuje, da se bo dala v naši državi kar čez noč vpeljati republikanska oblika vladavine. **Boj za republiko bo silno dolgotrajen**, če se bo izbojeval le na naših tleh. Seveda, če pride kakšen prevrat od zunaj, bi šla stvar mogoče hitreje. Na to pa ne moremo in ne smemo računati, kajti računati s čudeži in se zanašati na neverjetne dogodke in na te zidati svoje politične načrte ni baš modro in prevdarno. Boj bo torej hud in kakor rečeno zelo dolgotrajen in kot odkriti ljudje se čutimo dolžne, da na to okolnost javno opozorimo, ker nam ne pade niti v sanjah v glavo, da bi hoteli ljudi slepiti in jim obetati nekaj za **takoj**, kar bo po našem prepričanju trajalo še mnogo let, predno bo mogoče misliti na uresničenje.

Dalje hočemo odkrito opozoriti na dejstvo, da se **žalostne naše upravne razmere ne bodo spremenile takoj**, tudi če bi že jutri dobili republikansko obliko vladavine. **Odločilne moči** v državi danes nima le krona, ampak predvsem **nekaj vplivnih belgrajskih rodbin**, takozvana „belgrajska porodica“, ki ima v svojih rokah diplomacijo, armado, žandarmerijo in tudi — kralja. Zato opozarjamo naše bralce kar jih je republikancev, naj se ne zanašajo preveč na to, da bi v slučaju zamenjave monarhije z republiko **takoj** bili „odpravljani“ davki, uprava izboljšana, hrana in obleka poceni itd. **Boj za reformo državne uprave in za ljudska prava bo še silno dolg in trd in bo zahteval še silnih žrtev in mnogo potrpežljivosti in samozatajevanja**. Belgrajska „porodica“ ne bo dala vajeti iz rok v par urah!

Kot modernih in naprednih ljudi nas torej ni niti sram niti strah javno povedati, da **smo načelno republikanci**, toda kot pošteni ljudje pa smatramo za svojo dolžnost ravno tako brez strahu in brez

ovinkov naše ljudstvo opozoriti, naj se ne udaja nikakim sanjam o **takojšnjem** paradizu na zemlji, ako le sliši besedo „republika“. Tudi tisti poslanci, katerim bi ljudstvo dalo svoje glasove na račun republikanskega gesla, ne bodo mogli delati čudežev in **takoj** odpraviti s sveta gnilobe in trohnobe, ki razjeda naše bolno državno telo.

Truda vredno je tudi, razmišljati o tem, **zakaj** beseda „republika“ tako pali in užiga med našim ljudstvom kakor elektrika.

Mislimo, da se ne motimo, če vidimo v tem dejstvu **izraz obče želje po samovladu** in izraz hrepenenja po neodločanju v državi. Ljudje plačujejo silne davke, a nikjer ne vidijo, da bi se popravljale kakšne ceste; ljudje plačujejo in plačujejo, ob enem pa slišijo, kako uradniki stokajo in tožijo. Ljudje plačujejo in plačujejo, a iz pisem svojih fantov pri vojakih izvedo, da fantje stradajo in prezebajo. Ali je potem čudno, če se tudi najpriprostejši človek vpraša: Kam pa gre ves ta silni denar? Kako pa to, da jaz, ki delam, trpim in plačujem, prav nič ne vem in vedeti ne smem, kako se gospodari z denarjem, ki sem ga pomagal zbirati tudi jaz? **Zakaj** pa tudi jaz ne bi smel tega vedeti in ne le vedeti, ampak tudi **odločevati** o uporabi denarja?

Želja po soodločanju v javnih zadevah pa zahteva **poseben izraz**, svojo **posebno besedo**. Navadni izraz „samouprava“ je ljudstvu nekako tuj in ni udoben. Tuja je ljudem več ali manj tudi beseda „avtonomija“ in mnogo jih je, ki ne vedo, kaj bi s to besedo začeli. Ni pa ljudem **tako nenavadna in nerazumljiva „republika“**, **zlasti če pomislimo na vplive iz — Amerike!** Danes je skoro ni fare v Sloveniji, da ne bi imela v svoji sredi kakšnega „Amerikanca“. In ravno ljudje, priprosti in neučeni, ki so bili v Ameriki, jako dobro vedo, da vlada v Ameriki svoboda in da tam „**državljan**“ res nekaj pomeni in vse dobro, kar ima Amerika, pripisuje naš človek čarobni besedi: **republika**.

Zato se nam zdi, da ljudem, kadar govore o „republiki“, ni ravno toliko ležeče na vladarjevi osebi, ampak da zato beseda „republika“ med našim ljudstvom tako vleče, ker je dobila ta beseda pri nas svojo posebno vsebino s tem, da **izraža ljudsko željo in voljo po samovladu** ljudstva ali z drugimi besedami: **ker izraža željo po lastni državi ali vsaj lastni državnosti**.

Ista ljudska želja odseva tudi iz vedno bolj prodirajoče misli o „**zvezni državi Srbov, Hrvatov, Bolgarov in Slovencev**“. V ljudstvu je čut za „narodno edinstvo“ živ v toliko, da pripozna in poudarja potrebo **politične skupnosti** omenjenih bratov, toda želja po „**zvezni**“ državi pove jasno in glasno, da ljudstvo **ni za upravno edinstvo**, da **ni za centralizem**, ampak da hoče upravljati svoje zadeve samo, po svoji volji, brez tujega vodstva in brez tuje komande. **In to je glavno!**

Politični položaj.

Politični položaj ima sedaj — ukanec. Vse miruje, ker je kraljeva poroka pred durmi. In zato škriplje centralistični voz, hočeš nočeš, dalje ter se pogrezajo njegova kolesa vedno globje v blato. Demokrati in radikalci se sicer grdo gledajo med seboj, toda obeh korist je, da so v vladi in pri polnih jaslih. Naši „samostojni“ kmeti pa jih podpirajo. Oni sicer vedo, da jim to škoduje med njihovimi volilci, toda ne morejo se odločiti. Mislijo si, sedaj je za nas že vse izgubljeno, doma namreč, zato si osladimo zadnje dni našega političnega življenja. Na volitve vladne stranke še nič ne mislijo, saj niti volilnega zakona še nimamo. Večina strank v belgrajškem parlamentu se volitev boji. Pravijo, da ima stari Pašič, četudi bi se podrla sedanja radikalno-demokratska koalicijska pripravljen še en „izhod“ za nadaljnjo „zakonito“ vladanje. Kakšen je ta „izhod“ še nihče ne vé. Šele drugo leto v poletju se mora sedanji parlament raziti. Toda še ni gotovo, da se bo to res zgodilo. Pravijo namreč, da se zakonodajna doba parlamenta lahko podaljša s — posebno novelo (dodatnim zakonom). To bo prav lahko doseči, ker bodo poslanci prav radi glasovali za to,

da ostanejo to še nekaj časa. Zlasti vsi oni, ki se novih volitev boje bolj kot vrag križa. V nekaterih srbskih političnih glavah se je rodila nesrečna misel, da bo treba preko trmoglavih Hrvatov preiti na dnevni red. Ti ljudje mislijo, da bi se morda dal doseči sporazum s Slovenci, ki bi Hrvate omajal in — pritisnil. Prepričani smo, da med Slovenci ta misel ne bo našla odziva, kajti potem bi res na vsem svetu ne bilo več dveh slovanskih sosednih narodov, ki bi se ne sovražila. Naših dobrih in prijateljskih odnošajev z Hrvati ne smemo za nobeno ceno zavreči. **Zakaj** začasne dobrote, ki bi jih tako morda dosegli, bi pozneje zelo drago plačali.

Kakor stvari danes stoje, ne moremo upati na skorajšnjo spremembo vladnega sistema. Vendar se časih razmere hitro preokrenejo. To ni izključeno. Vsekakor pa je malo verjetno, da bi bile volitve že letos. Boje se jih i demokrati i radikalni i „samostojni“ kmetje. Ti skupaj pa danes odločajo in vladajo našo 12 milijonsko državo. Da pa gremo groznemu gospodarskemu razsulu nasproti, je jasno vsakemu, ki gleda in zna opazovati.

Glasovi iz Vojvodine.

Vojvodina se imenujejo na kratko oni deli nekdanje južne Ogrske, kjer stanujejo Srbi, seveda precej pomešani z Nemci, Madžari, Rumuni in židi. Srbi so prišli v „Vojvodino“ že za časa turških vojsk. Naselitev jim je dovolila takratna dunajska vlada, pod katero so spadali tačas tudi Ogrji, in Srbi v Vojvodini so si do današnjega dne ohranili svojo vero in svoj jezik kljub ogromnemu pritisku madžarske vlade v najnovjši dobi, ko so hoteli tudi iz vojvodinskih Srbov napraviti pristne in polnokrvne — Madžare.

Za časa svetovne vojne so vojvodinski Srbi ki so pa mimogrede rečeno „prečani“, ker stanujejo tostran Donave) silno trpeli, zlasti v političnem oziru. V gospodarskem seveda manj. Z drugimi besedami: trpela je mnogo zlasti inteligencija, ker so vse izobražene ljudi kot „sumljive“ vlačili po ječah in taboriščih za ujetnike, kmetje pa, kolikor jih je ostalo doma, so prav lepo zaslužili, ker je bila Vojvodina že od nekdanje evropske žitnice, za časa vojne pa edina žitnica za srednjo Evropo.

Zaradi preganjanja srbske inteligence od strani ogrske vlade in vojaških oblasti ni čudo, da so politični voditelji Srbov v Vojvodini l. 1918. z veseljem pozdravili zmagovito srbsko armado, ko je po prekoračenju Donave stopila na njihova tla. Vojvodinski Srbi so imeli tako kakor tudi mi svoj „Narodni svet“, ki je prevzel vlado v svoje roke po polomu avstro-ogrške monarhije. Njihov „Narodni svet“ (ali kakor so ga sami imenovali: Narodna skupščina) je pa sklenil takoj pri prihodu srbske armade v Vojvodino **popolno priključitev Vojvodine k „materi“ Srbiji**, tudi v upravnem oziru. Srbi v Vojvodini niso hoteli o zagrebškem „Narodnem večju“ ničesar slišati... Srca vojvodinskih Srbov, zlasti njihovih inteligentnih krogov, so gorela in plamtela le za Srbijo. Oni so rekli takoj l. 1918.: „Srbsko ministrstvo je naše ministrstvo, njihova vlada je naša vlada, njihova država je naša država in mi smo del te države.“

Velikansko navdušenje vojvodinskih Srbov za Belgrad in za Srbijo pa se je kmalu znatno ohladilo, ko so začeli **spoznavati prave belgrajske vladne metode**. Poslušajmo, kaj in kako pišejo vojvodinski srbski listi danes, komaj 3 leta po „ujedinjenju“ in „osvoboditvi“:

„Danes moramo reči, da je ta magnet (= Belgrad) izgubil mnogo svoje privlačne sile. S tem še ne moremo reči, da je izgubil našo ljubezen oni junaški kmečki narod iz kraljevine Srbije, ki je mnogo trpel in žrtvoval za naše ujedinjenje, in ki mora danes tako kot mi silno mnogo žrtvovati na korist Belgrada. Tudi če govorimo o Belgradu, ne mislimo pri tem na celokupno belgrajsko prebivalstvo, ampak na ono družbo, ki jo imenujemo: belgrajska čaršija (= trgovina) in uradništvo. (Mi imenujemo to bando z eno besedo: beogradska porodica, op. ur.) Tem se je v treh letih posrečilo, da so popolnoma ohladili ono navdušenje za Srbijo, ki je vladalo med nami še spločetka leta 1919.“

Tako piše v Novem Sadu izhajajoči list „Dunav“ in nadaljuje: „Da so se razmere med Hrvati in Srbi tako posrečile, temu je kriva edino-le belgrajska „porodica“, ki je brezmejno sebična. Tudi boj za njihov centralizem jim je diktirala samo njihova brezobzirna sebičnost, ker se je v njihovih srcih utrdilo mišljenje, da je Belgrad že država, a vse, kar živi izven Belgrada, pa se mora mučiti, trpeti in delati za Belgrad. Srbski politiki so proglasili **javno slede-**

če načelo: En narod, en kralj, en parlament in ena vlada — **tajno in na skrivaj** pa so rekli: v državi sme uspevati samo ena trgovina in to je trgovina v Belgradu.“

Mnogi, ki so odšli v Belgrad polni veselih upov in nad in dobre volje do resnega dela, so se vrnili in se še vračajo iz Belgrada zadoščarani. Pri vsakem koraku so zadevali na skrajno nezaupanje, ker je Belgrad zahteval za sebe prvenstvo v vsakem oziru, zlasti pa na denarnem polju, kjer je državna blagajna na razpolago le Belgrajčanom, za vse druge pa je vedno zaprta.“

„Narodni List“, ki izhaja v Velikem Bečkerek, pa piše: „Vojvodinski Srbi so izjavili že pred 25. novembrom leta 1918., torej še pred prihodom srbske armade, da so se prej (pod ogrsko vlado) borili za vzpostavitev Vojvodine, sedaj pa da se bodo borili proti „Vojvodini“ kot posebni pokrajini, ker se hočejo utopiti v Srbiji. **Danes, po treh letih, pa živi med nami mnogo ljudi, ki trdijo, da smo takrat napravili veliko napako, ker smo se brezpogojno izročili Srbiji.**

Kar nas vojvodinske Srbe najbolj odtuja od Belgrada, to je nesrečna belgrajska notranja politika. Pred 3 leti smo se združili s Srbijo, a še do danes nismo postali s Srbij „eno“! (In nekateri slovenski tepci hočejo, naj bi postali mi Slovenci s Srbij „eno“, ko še Srbi sami tega ne morejo! op. ur.) Mi smo se priključili Srbiji, da se z njo ujediniimo, a danes po treh letih vidimo, da **smo postali za Srbe kolonija za izkoriščanje in izmozgavanje**. G. Pašič n. pr. je prijavil, da je v vojni utrpel za 1.600.000 dinarjev škode. On bo dobil škodo povrnjeno iz vojne odškodnine, dobili jo bodo tudi drugi srbijanski bogataši povrnjeno, a naši dobrovoljci, ki so se borili na solunski fronti in katerim so Nemci odnesli vse, ne bodo dobili ničesar!

V Vojvodini so razpisali ogromne davke na vojne dobičke, ki jih neusmiljeno iztirjavajo, **dočim srbijanski vojni dobičkarji in milijonarji ne plačajo niti krajcarja tega davka!** Če pa se zaradi tega pritožujemo, nam pravijo, da smo „nehvaležni izdajalci“ (kakor pri nas v Sloveniji, op. ur.).

Pred vojno Srbija ni imela niti za sebe dovolj uradnikov, danes pa jih ima za 5 krat večjo državo preveč! Nekdaj smo mi pošiljali v Srbijo ljudi, ki so jih priznavali oni sami za najboljše, danes pa ne znamo dovolj, da bi vladali same sebe, ker nas oni v Belgradu prezirajo. Danes jim nismo dovolj „dobri Srbi“, „nismo pošteni“ itd.

Danes prihajajo k nam pogosto uradni predstojniki iz Srbije, ki ne znajo niti našega jezika niti ne poznajo naših razmer. To je mogoče le, ker ima vsak tak človek kakšnega ministra za strica ali kaj podobnega.

Plače srbijanskih uradnikov so mnogo višje kot naše, čeprav so cene živil pri nas in v Srbiji enake.

Pod varstvom Belgrada se vrši dalje pri nas **najhujša korupcija**. S tem pa nečemo ničesar predbacivati srbskemu ljudstvu.

Tako politiko, kakor jo vodi danes Belgrad, bi moral Belgrad čim prej izpremeniti. Dokler se to ne zgodi, bo ostalo vprašanje Vojvodine ravno tako pereče kot hrvatsko vprašanje.“

Tako pišejo srbski listi o razmerah v Vojvodini. Iz česar je razvidno, da se tudi Srbi, ako so „prečani“ in če imajo nekaj več kulture v sebi, kakor Srbijanci preko Donave, z Belgradom in z belgrajsko politiko ne morejo sprijazniti...

Kaj je povedal Čičerin?

Tam nekje daleč v Aziji leži dežela, ki se imenuje Georgija. Ta dežela ima svojo narodno vlado, kateri predseduje gospod Jordanija. Ta mož je baje brzojavil v Genovo, kjer zboruje sedaj evropska konferenca, da so ruske čete vpadle v Georgijo in ogrožajo neodvisnost te države. Na podlagi te brzojavke so zastopniki raznih držav takoj imeli sejo, in laški vnanji minister je kot predsednik genovske konference opozoril Čičerina, naj pojasni, zakaj Rusi teptajo svobodo in neodvisnost druge države.

S tem so hoteli spraviti Čičerina v zadrego. Zgodilo pa se je ravno narobe,

po pogovoru: Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade. V zadrego so prišli ravno oni, ki so Čičerinu nastavili past. Čičerin je znova dokazal, da je vreden naslednik največjih ruskih diplomatov.

Čičerin je v svojem odgovoru najprej odločno odklonil vsako vmešavanje tujih držav v ruske zadeve in izjavil, da omenjeni očitki niso resnični. A tudi če bi bili resnični, omenjene države nimajo nikake moralne pravice očitati Rusom nekaj, kar so same zagrešile in še danes greše.

Čičerin je opozoril na **Poljake**. Poljski general Želigovski je z vojaško silo

zasedel mesto Vilno in prebivalstvo nima priložnosti in nima svobode, da bi izjavilo po svoji volji, v kateri državi hoče živeti. Ravno tako tudi Rusini v vzhodni Galiciji nimajo te možnosti, ker so podjarmljeni z vojaško silo in so tlačeni in teptani.

Nič boljša kakor Poljska ni Rumunija. Rumuni so od Rusije s silo odtrgali Besarabijo. O kaki prosti in svobodni odločitvi ljudstva, ali hoče ostati v državni skupnosti z Rusijo ali pa priti pod Rumunijo, ni govora.

Tudi na Jugoslavijo Čičerin ni pozabil. Rekel je: „To, kar velja za Poljsko in Rumunijo, velja tudi za Jugoslavijo, kjer se postopa zoper Hrvate in Macedonce.“

V sredini Evrope — je izvajal Čičerin dalje — leži saarska kotlina, ki so jo zasedli Francozi. Prebivalstva te kotline ni nihče vprašal, kaj da ono hoče, ampak vrgli so jih s silo pod tuj jarem.

Kar se godi v Evropi, se godi tudi v drugih delih sveta. Tako je v Indiji,

v Egiptu, v Tunisu, v Tripolitani in povsod.

Zato je neopravičeno, očitati ruski vladi nasilje; tem manj, če prihajajo očitki od strani onih, ki sami izvajajo največja nasilja nad drugimi.

Končno pa je rekel Čičerin: Ruska vlada je pripravljena na konferenci proučiti vsa sredstva, ki bi omogočila zatiranim narodom pravico samoodločbe in varstvo narodnih manjšin.

Iz Čičerinovega odgovora je razvidno, kako pazljivo in vestno ruska diplomacija motri in presoja politične dogodke in politično stanje ne le v Evropi, ampak po vsem svetu. Za nas je v njegovem odgovoru najbolj zanimiv odstavek, kjer govori o Jugoslovanih in o Hrvatih.

Čičerin je prišel Hrvate med „zatirane“ narode. In to javno, pred celim svetom! Ali bo Čičerinova izjava v Belgradu kaj zalegla? Ne verjamemo!

Dopisi.

Iz ljubljanske okolice. Članek „Naš politični cilj“ je vzbudil povsod veliko pozornost. V kolikor zasledujem politično življenje naših slovenskih strank, je res manjkalo zavesti, da se naš malostevilni narod more uveljaviti kot svoj lastni državni organizem t. j. da zamore tvoriti lastno državo ali imeti vsaj svojo državnost. Ruska revolucija mi utrjuje prepričanje, da je naša lastna slovenska državnost mogoča in čim bolj se uveljavlja Rusija v Evropi, tem bližje smo temu cilju. Ako pogledamo zemljevid, vidimo, da naše slovensko ozemlje stoji na silno važni točki Evrope. Imamo globoko vodno zajedo v osrčje Evrope — Jadransko morje s tržaško luko. Politično-gospodarska zveza Rusije z Nemčijo je kar na mah, brez strela, spravila Trst pod svoje območje. Versajski mir se krha. Ne dolgo, pa bodo evropski narodi ne kot zmagovalci in prema-

ganci, ampak kot bratje, si po samoodločbi uredili svoje državno življenje. Na vzhodu žari. Ne bojimo se solnca. Največja moralna avtoriteta na svetu, t. j. rimski papež, je sam stopil v moralčno zvezo z ruskim ljudskim zastopnikom. Evropa se bo prenovila, v človeški družbi bodo odločali najštevilnejši stanovci, namreč delavci in kmetje poleg drugih. — Značilno je, da je rekel Čičerin italijanskim zastopnikom: „Med Rusijo in Italijo ni kočljive točke razumevanja, da morajo biti Slovenci zadovoljni njihovi sosedje.“ — Slovenski narod! Stoj trdno v boju za svojo lastno državnost, svest si svoje pravice: Na svoji zemlji biti svoj gospod. „Avtonomist“ in tudi drugo slovensko časopisje in shodi in sestanki naj dajo izraza tej neomahljivi slovenski volji! In ni daleč Tvoj dan! —

Dinar raste — ali: „finančni švindl“.

Naš dinar se je dvignil pred dnevi v Curihi nad 2. Za 100 naših kron si dobil nekaj nad 2 švicarska (zlata) franka, dočim si dobil nedavno le 1 frank in 50—60 centimov. Pred vojno pa je bila stara krona več vredna kakor 1 frank.

Zaslugo, da se je vrednost našega denarja dvignila, pripisujejo prijatelji našega finančnega ministra seveda njemu. Drugačnega mnenja pa je Protičev „Radikal“.

Tam beremo: „Naš veliki finančnik g. Kumanudi, ki se je svojega „kockarskega“ (= igralskega) obrta naučil, še predno je postal minister, je iznašel način, kako da dvigne vrednost denarja brez ravnotežja v proračunu, brez novega dolga in ne da bi plačal stare dolgove in ne da bi odložil plačevanje dol-

gov v inostranstvu (podčrtal „Radikal“).

On je našel agente, in sicer visoke, da na njegov račun kupujejo za slabe dinarje dobro valuto, potem pa dobro valuto prodajajo za slabi dinar! Kadar pa kdo kaj „išče“, skače vrednost blaga, čeprav je slabo — dokler je v zalogi še kaj lir, frankov in dolarjev za nakup slabega dinarja. Kadar pa zmanjka dolarjev, gre vse zopet po starem.

Da pa navadni ljudje ne bi vedeli za Kumanudijeve spekulacije, ne kupujejo visoki Kumanudijevi agentje našega slabega dinarja za dolarje na borzah v Belgradu in Zagrebu, ampak na Dunaju in v Curihi ...

Zato je vrednost dinarja (krone) te dni „skočila“; kmalu pa bo vsa slava zopet zvodenela. (Je že! op. ur.).

Balkanska pravljica.

Živel je pastirček, ki je na vsa vprašanja tako modro odgovarjal, da je daleč na okoli veljal za najmodrejšega. Glas o njem pride tudi do kralja. Kralj ga pokliče k sebi in mu reče:

„Ako mi odgovoriš na tri vprašanja, storim te za svojega sina.“

Pastirček mu reče: „Vprašaj me, kraljevo Veličanstvo!“

Kralj reče: „Povej mi, koliko je kapljic v morju?“

Pastirček odgovori: „O kralj, polni žepe naše porodice z cekini! Kadar bodo rekli, dovolj je, in ste Vi prešteli cekine, potem Vam povem, koliko je kapljic v morju.“

Kralj zopet vpraša: „Koliko je zvezd na nebu?“

Pastirček si da prinesiti veliko polo papirja in odgovori: „Če vse centrali-

stično časopisje zadnjih dveh let preberete, in za vsako laž, za vsako zavijanje naredite eno piko, tedaj je toliko zvezd kolikor je pik na papirju.“

Kralj vpraša v tretje: „Koliko sekund ima večnost?“

Pastirček pa odgovori: „Ne daleč od Vas, gospod kralj, je urad, ki izdaja dan za dnevom nove naredbe, naklada nove davke. Kadar ta urad poreče: „Nehajmo, dovolj je,“ takrat bo odbila prva sekunda večnosti.“

Kralj pohvali pastirčka in mu reče: „Odgovoril si kakor mora moč. Živel boš v mojem gradu in užival časti, kakor moj sin!“

„O kralj,“ se nasmehlja pastirček, „ako mi hočeš dobro, stori me za sina poslanca iz naše porodice.“

Dnevne vesti.

Tihe nade izraža neki uradnik na silno ponižen in solzav način v „Slovenskem Narodu“ po uradniški pragmatiki ob priliki kraljeve poroke. Mi pove mo gg. uradnikom odkrito: Službene uradniške pragmatike ne boste dočakali, pač pa bo uveden pri nas prav kmalu sistem dveh garnitur. Vsak uradnik bo

moral biti ali demokrat ali pa radikal. — Kadar bodo na vladi v Belgradu radikalni, bodo frčali na cesto vsi demokrati in bodo postali agentje, natakariji, komiji itd., vsak po svoji sposobnosti in sreči. Kadar bodo zopet demokrate na vladi, čaka ista usoda radikale. Kadar bo pa zavladal v Jugoslaviji Čičerin,

bodo frčali vsi. To metodo bodo tudi uzakonili in tozadevni zakon se bo imenoval „zakon o službenem frčanju.“

„Stoka, koja pase“. Baranji, ki so morali pribežati na naše ozemlje pred nasilnimi Madžari, so morali pustiti vse svoje premoženje in iti, če so si hoteli rešiti gošo življenje. Za nobeno drugo zapuščino pa jim ni bilo tako hudo kakor za čebele in niso prej merovali, dokler se jim ni posrečilo zopet priti do njihovih ljubih panjev in jih odnesti s seboj. Vse je šlo lepo gladko — do carine. Na carinarni pa se je začel križ. Kako naj zacarinijo čebele? Ali je uvoz prost ali ne? Pa je začel carinik študirati: Mesa čebele ne jedo kakor levi in tigri, torej ne spadajo v isto vrsto. Pač pa brenče od cveta do cveta in se pasejo — da, da, pasejo se, to bo prava! In šel je pogledat v knjigo, ki se ji pravi carinska tarifa in res! Tam je našel postavko: „Stoka, koja pase— Živina, ki se pase!“ — Ocarinil je čebele za — vole ... — Kako bi bilo treba ocariniti take carinike?

Pašič in valuta. Pred nekaj dnevi so listi poročali, da je Pašič padel iz avtomobila. Naslednjega dne je šla naša valuta za nekaj točk kviško. Kakor hitro pa so časopisi javili, da se Pašič ni znatno poškodoval in da je že vstal, je valuta zopet padla. Eden mora biti na tleh — ali Pašič ali pa valuta.

Za gladujoče Ruse. Tekom prvih dni maja bomo izdali brošuro Nansenovo predavanje „o gladu v Rusiji“. Isto tako bomo izdali na biralne bloke za po ¼, ½, 1, 5 in 10 Din. Prosimo vsa društva in posameznike, da naročajo brošure in prevzamejo bloke v razprodajo. Položnice „odbora“ poš. ček. štev. 12.840 bodo imeli vsi poštni uradi v zalogi. Naslov: Odbor za pomoč gladujočim v Rusiji. Ljubljana, vseučilišče, Kongresni trg.

Pametno. Na Dolenjskem so dobri ljudje nabrali nekaj denarja v spomin na kraljevo poroko. Denar so dali za bolnišnico v Novem mestu. S tem je odstranjena nevarnost, da bi ta človekoljubni zavod zaprl ravno na dan kraljeve poroke.

Ali bomo marširali? Čičerin je v svojem odgovoru, o katerem pišemo na drugem mestu, tudi rekel, „da je ruska vlada natančno informirana o dogovoru med generalom Wranglom in Rumunijo ter Jugoslavijo.“ — To se pravi: Mi bomo marširali v ruski ogenj po kostanj za francoske kapitaliste ... Ali ne bi bilo dobro, če bi se šli za francoske koristiti v Rusijo pretepat gospodje francoski bankirji sami? Zakaj ravno mi?

Plemenito darilo. Kočevski knez Auersperg je „poklonil“ za nakup Windischgrätzove vile na Bledu, ki jo bodo poklonili kralju kot ženitovanjski dar Slovenije, dva milijona kron ... Če pojde tako naprej, bo stal okrog vile pri kraljevem prihodu na Bled „Wadel an Wadel — der ganze krainische Adel.“

Minister saobračaja namerava odpustiti vse uradnike in razpisati nove službe. Prednost bodo imeli posestniki vsaj dveh kostrunov, ki bodo pasli ob

in po progah in obenem opravljali brezplačno železniško službo. Minister upa, da bodo na ta način železnice postale aktivne.

Pozor pred sleparji! — Po deželi živi še polno ljudi, katerih svoji se še niso vrnili iz vojne. Takšni ljudje prejemajo časih doma pisma od neznanih ljudi, češ, vaš mož ali sin ali brat živi nekje v Aziji. Vrniti se ne more, dokler se ne piše po francosko ali angleško na ta ali oni konzulat ali „rdeči križ“. In se ponujajo, da bodo oni pisali, ako se jih dobro plača seveda. Potem hočejo imeti večje svote, češ, poslati je treba možu ali sorodniku za rajšo domov. Svarimo ljudi, ker so to običajno sleparji, ki na takšen zviti način hočejo izvabiti denar od nepoučenih ljudi. Predno kdo izroči denar takšnim neznanecem, naj od njih zahteva, da se jim ga izroči pred orožniki ali sodiščem. Potem šele lahko dajo kaj iz rok.

Batine. Nedavno je odgovarjal minister za pravosodje dr. Markovič na neko interpelacijo zaradi „batinjanja“ na Hrvatskem in trdil, da v naši državi „nema batina“. Zagrebški „Hrvat“ pa odgovarja na to trditev s sledečim dopisom: „... (zaradi nekih iz gozda baje ukradenih drv) je prišel v vas Brestovac okrajni tajnik Medić z dvema orožnikoma. Gozdar je izročil obtožene ljudi žandarjem, ki so drugega za drugim vrgli na tla in mu odmerili določeno število „batin“. — Dopis je podpisan: Stjepan Dravoj, batinolizac.

1 milijon kron letne najemnine plačuje divizijska komanda v Belgradu za svoje uradne prostore. V najem je vzela neko novo zgradbo, za katero plačuje letno 250 tisoč dinarjev. V 10 letih bo država plačala 10 milijonov kron srečnemu gospodarju. Če bi si bila država ta denar sedaj pri kakšni banki izposodila, bi bila v 10 letih dolga prosta in bi imela lepo palačo. Tako bo pa v 10 letih brez palače in brez milijonov. To se imenuje pametno državno gospodarstvo.

Najvažnejša novica iz Genove. Naš glavni delegat na genovski konferenci in naš vnani minister dr. Ninčič je obiskal za Veliko noč princezo Jeleno, ki se sedaj nahaja v Nizzu.

Gospodarska kriza na Češkem. V češki zvezi industrijcev je poročal glavni tajnik Hodac o poostritvi gospodarske krize na Češkem. Povedal je, da je bilo na Češkem meseca marca t. l. 29 konkurzov. Češki izvoz je padel v prvem četrtletju tega leta od 8 milijonov centov blaga na 4 milijone. Delavske plače so se znižale za 5 do 30 odstotkov.

Gospode, ki pričakujejo na različne na račun moje osebe v raznih listih narejene „reklame“ kakšnega odgovora, obveščam, da je sedaj mesec maj, ko se na drobno ženim in veselo pojem: Gott erhalte — z' Haus' die Alte! — Jože Petrič.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Našim dopisnikom: Ne moremo vseh dopisov objaviti zaradi pomanjkanja prostora. Kar je porabnega in še aktualnega pride že polagoma na vrsto.

Gospodarstvo.

Novce lovimo, milijone pa razsipamo!

Danes, po tolikih žalostnih izkušnjah, je menda že vsakemu jasno, da dolgo tako ne more naprej. Centralistična uprava je ne le zelo nerodna, nezmožna in počasna, ampak tudi škodljiva državnemu gospodarstvu. Naša država nima denarja, njeni izdatki so večji nego njeni dohodki. Strašno se brigajo belgrajski ministri, da bi v državnem proračunu izdatke in dohodke spravili v sklad. Spravili so se celo na zmanjšanje števila državnih nameščenec, da bi se tako izdatki nekoliko zmanjšali. Pa vse nič ne pomaga. Razlika med izdatki in dohodki je vedno večja, vsak mesec se natisne znova za nekaj milijonov bankovcev, vsled česar gubi naš državni novc na vrednosti. Kaj pa je temu predvsem vzrok? Centralistična državna uprava, ki z eno roko lovi kronce, z drugo razpisa po milijone. Ta primera drži. Navedimo le en primer. V naši državi so nekatere življenske potrebščine monopolizirane, to se pravi, da sme ž njimi trgovati in jih razpečavati le država. Dohodki iz takšnih monopolov so navadno zelo veliki, ker država izbere za monopol le takšne

predmete, ki jih skoro vsakdo rabi ali pa vsaj večina prebivalstva. Cene tem predmetom diktira država sama, ki služi pri tem — kakor pravimo — „kolikor le hoče“. Tudi naša država ima monopol za več predmetov, to je za tobak, za sol, za vžigalice, za cigaretno papirčke, za petrolej, za sladkor. Toliko monopolov nima menda nobena druga država v Srednji Evropi. Pri vseh teh stvarih služi „pare“ država, da tako pomnoži svoje dohodke. Če se te monopolne zadeve prav, dobro in po pameti upravljajo, morajo prinesiti državi ogromne dohodke. Pomislite — tu je kar celih šest monopolov in vsi na predmete, ki gredo v velikih količinah v denar. Že tobak! Pa petrolej, pa vžigalice itd.! Koliko milijonov ali milijard morajo ti monopoli prinašati državi? Ogromne svote, boste rekli. Pa ni resnično. Lansk leto je tobak nesel monopolni upravi, ki je kajpak v Belgradu, celih — 300 milijonov. To je naravnost neverjetno nizna svota. In v teh 300 milijonih je zapopadana mala Slovenija z 90 milijončki. Zakaj pa je tako? Zato, ker je

uprava v Belgradu, ki vse to vodi, slaba. Par uradnikov v belgrajski monopolni upravi pri najboljši volji ne more vsega pregledati in prekontrolirati. Vsakdo jo goljufa po mili volji. V južni Srbiji, v Macedoniji, v Hercegovini in po Bosni tihotapijo privatni trgovci s tobakom na debelo. Celo lastne tovarne imajo, toda državna uprava je tako slaba, da jih ne more doseči in zgrabiti. V naši državi se vendar pridela dovolj tobaka ne samo za domačo potrebo, ampak celo za izvoz, bo trdil marsikdo. Toda temu ni tako. Lansko leto je morala monopolna uprava nakupiti v sosedni Bolgariji za dva milijona dinarjev tobaka, da krije potrebščino konsuma doma! To je neverjetno, ampak resnično. Za letos računajo, da bo treba nakupiti v inozemstvu kar za 5 milijonov dinarjev tobaka, da bo mogoče kriti domačo potrebo. Pomislite na cene, ki jih plačujejo kadilci danes, in da je tobačni monopol raztegnjen na 12 milijonov prebivalstva! In samo 300 milijonov dohodkov! Koliko milijonov je tu vrženih skozi okno. Na drugi strani pa uboge služabnike mečejo na cesto, da bi kaj

prišparali. Če ne bi uprave tako brezmiselno centralizirali, ampak pustili dežele skupaj, kakor so ustvarjene po stoletnih gospodarskih in prometnih potrebah, pa dali tem deželam avtonomijo in samoupravo, bi pri sedanjih cenah zgolj

tobak lahko prinesel državi letno eno milijardo dinarjev! Tako pa propada vse. Pod centralizmom gine blagostanje in centralistični uradi so dejansko zgolj za to, da širijo bedo med ljudstvom in bogatje le posamezne špekulante.

Kadar bo ta centralistični upravni aparat tako zelo zavozil državno gospodarstvo v blato, da ne bo nobenega izhoda več, tedaj se bodo morda tudi zadnjim centralistom odprle oči. Ampak takrat bo — že res huda predla!

Izdajatelj: ALBIN PREPELUH. — Odgovorni urednik: JOŽE PETRIČ. — Tisk: Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

„TEXTILIA“ LJUBLJANA, Krekov trg št. 10.

Delniški kapital K 12.000.000.

trgovska in industrijska d. d.,

Največja zaloga češke in angl. manufakture.

Telefon 177.

Centrala: Ljubljana. Brzjav: „Textilia“

Samo na debelo!

Samo na debelo!

Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani

prodaja iz slovenskih premogovnikov

velenjski, šentjanski in trboveljski premog

vseh kakovosti v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo, kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava

la čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog in črni premog.

Naslov: PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG d. d. Ljubljana, Nunska ulica 1.

VILJEM TREO

ARHITEKT IN STAVBENIK
Ljubljana

prevzame vsa dela visoke stavbe, kakor adaptacije starih hiš in izvršitev novih stavb, sestavo načrtov in proračunov.

? Ali ste se že naročili na ?
revijo „Novi Zapiski“ ?

Manufaktorni oddelek Gospodarske Zveze

LJUBLJANA, Dunajska cesta št. 29 na dvorišču

Velika zaloga sukna za moške in ženske obleke, najlepša izbira vsakovrstnega spodnjega perila za moške, ženske in otroke in velika zaloga usnja, čevljev na drobno in debelo.

Kapital: K 20.000.000

Slov. eskomptna banka

Rezerve obrog K 6.500.000

Podružnice:

Novo mesto, Rakek, Slovenjgradec.

Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 1.

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje

Telefoni št. 146, 458

Brzjavke: ESKOMPTNA.

Naznanilo.

Produktivna zadruga ključavničarjev in sorodnih strok

„Ježica“

reg. zadruga z omejeno zavezo s sedežem na Ježici pri Ljubljani

obvešča p. n. interesente in občinstvo, da je začela z dnem 15. aprilom poslovati.

Izvrševala bo vsa v gorenjo stroko spadajoča dela in popravila. Nakupovala, popravljala, prodajala in montirala bo vse vrste strojev. Izdelovala in popravljala bo vse vrste cerkvenih ur in tehtnic, ter žične mreže po naročilu. Za vsa dela jamči zadruga in jih bo solidno zaračunavala.

Oblačilnica za Slovenijo r. z. z o. z. v Ljubljani

priporoča ogled svoje zaloge manufakture

Izključno češki izdelki!

Ravnokar prispeva blago od mnogih čeških tovarn. Prispela je tudi izbrana zaloga damskega blaga od znane brnske tvrdke **Stiassny & Schlesinger**. Glavno skladišče v »Kreslj«, I. nadstr. Poseben vhod iz Lingarjeve ulice št. 1. Detajlna prodajalna v Stritarjevi ulici št. 5. — Podružnica v Somboru.

Popolnoma varno naložite svoj denar v

Vzajemni

posojilnici v Ljubljani

polet nunske cerkve r. z. z o. z.

Hranilne vloge se obrestujejo

4%

brez odbitka rentnega in invalidnega davka.

Hranilne vloge se lahko vplačujejo potom poštno čekovnega in da, vlagateljem so položnice brezplačno na razpolago. Posojila na zemljišča, zaznambo na službene prejemke, proti poroštvo itd.

Zadružna gospodarska banka d. d.

Telefon št. 21.

Ljubljana, Dunajska cesta št. 38/1.

Telefon št. 21.

(začasno v prostorih Zadružne zveze).

Kapital in rezerve skupno z afilacijami čez K 50.000.000.

Podružnice: Džakovo, Maribor, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled. Interesna skupnost z Sveopčo Zaratiljsko banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu ter z Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji. Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.